

โรคพิษสุนัขบ้า

สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้า ในประเทศไทย

ข้อมูลจากระบบเฝ้าระวังโรค ของสำนักโรคติดต่อวิทยา กรมควบคุมโรค

ปี 2557 ข้อมูลรายงานจากระบบเฝ้าระวังโรคของสำนักโรคติดต่อวิทยา พบว่ามีผู้ป่วย 6 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 0.01 ต่อแสนประชากร และเสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้าทั้งสิ้น 6 ราย จาก 5 จังหวัด คิดเป็นอัตราตาย 0.01 ต่อแสนประชากร กลุ่มอายุที่พบมากที่สุด 25-34 ปี (33.33 %) รองลงมาคือ 55-64 ปี (33.33 %) และ 15-24 ปี (16.67 %) ตามลำดับ อาชีพส่วนใหญ่ที่พบคือ รับจ้าง ร้อยละ 66.7 อื่นๆ ร้อยละ 16.7 และ เกษตรกร ร้อยละ 16.7 จังหวัดที่มีอัตราป่วยสูงสุด 5 อันดับแรกคือ ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี สระแก้ว สงขลา เชียงใหม่ และภาคที่มีอัตราป่วยสูงสุด คือ ภาคกลาง รองลงมาคือ ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ

ปี 2558 ข้อมูลเฝ้าระวังโรค ตั้งแต่วันที่ 1 มค 2558 - 7 มิย 58 พบผู้ป่วย 3 ราย จาก 2 จังหวัด คิดเป็นอัตราป่วย 0.00 ต่อแสน ประชากร เสียชีวิต 3 ราย อัตราสวาน เพศชายต่อเพศหญิง 1: 0.00 กลุ่มอายุที่พบมากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ >65 ปี (33.33 %) 35- 44 ปี (33.33 %) 7-9 ปี (33.33 %) สัญชาติเป็นไทยร้อยละ 100.0 อาชีพ สวานใหญ่ นักเรียนร้อยละ 33.3 เกษตรร้อยละ 33.3 รับจ้าง ร้อยละ 33.3 จังหวัดที่มีอัตราป่วยต่อแสนประชากรสูงสุด 5 อันดับแรกคือ ศรีสะเกษ (0.14 ต่อแสนประชากร) ชลบุรี(0.07 ต่อ แสนประชากร) ภาคที่มีอัตราป่วยสูงสุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 0.01 ต่อแสนประชากร ภาคกลาง 0.00 ต่อแสนประชากร ภาค ใต้ 0.00 ต่อแสนประชากร ภาคเหนือ 0.00 ต่อแสนประชากร ตามลำดับ

จากสถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้า พบว่า ทั่วโลกมีผู้เสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้าปีละประมาณ 55,000 คน ส่วนใหญ่ถูกสุนัขหรือแมวกัด ข่วน แล้วไม่ได้ไปรับการฉีดวัคซีนป้องกันอย่างรวดเร็วและครบถ้วน กลุ่มเด็กเป็นกลุ่มที่ถูก สุนัขกัดมากที่สุด ปัญหาสำคัญของโรคนี้ เกิดจากยังไม่สามารถฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสุนัขให้ครอบคลุม ทุกตัวได้ ที่สำคัญคือ กลุ่มเสี่ยงทุกรายถูกสุนัขกัดและไม่ได้ฉีดวัคซีนหลังถูกกัด จึงนับว่าโรคนี้อย่างเป็นปัญหาอยู่ เนื่องจาก อัตราการฉีดวัคซีนป้องกันในสุนัขบางพื้นที่ครอบคลุมไม่ถึงร้อยละ 80 ของประชากรสุนัขในพื้นที่ และในแต่ละปีคนไทย ที่ถูกสุนัขกัดประมาณร้อยละ 50 เท่านั้นที่มารับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า

โรคพิษสุนัขบ้าหรือโรคกลัวน้ำ เกิดจากเชื้อไวรัสเรบีส (Rabies Virus) สัตว์นำโรค ได้แก่ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ทุกชนิด ทั้งสัตว์เลี้ยงและสัตว์ป่า เช่น สุนัข แมว กระจ่าง กระจอก กระจาด หนู ลิง ชะนี แพะ แกะ วัว ควาย ค้างคาว เป็นต้น สัตว์นำโรคที่สำคัญที่สุดคือ สุนัข มนุษย์ติดเชื้อมาจากการถูกสัตว์ที่มีเชื้อพิษสุนัขบ้ากัด ข่วน หรือน้ำลายกระเด็น เข้าบาดแผล ปัจจุบันยังไม่มียารักษาโรคพิษสุนัขบ้า ดังนั้น ไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ที่ติดเชื้อมักจะเสียชีวิตทั้งหมด

อาการ

เมื่อเชื้อเข้าสู่ร่างกายจนเกิดอาการโรคพิษสุนัขบ้า ส่วนใหญ่ใช้เวลาประมาณ 2-8 สัปดาห์ แต่อาจสั้นเพียงแค่ 7 วันหรือยาวเกินกว่า 1 ปี ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ความรุนแรงของบาดแผล ปริมาณของเชื้อที่ได้รับ โดยอาการของโรคมักเป็นการอักเสบของสมองและเยื่อสมอง 2-3 วันแรกผู้ป่วยจะปวดเมื่อยตามตัว มีไข้ ซา เจ็บเสียว

หรือปวดบริเวณรอยแผลที่ถูกกัด คันอย่างรุนแรงที่แผลและลำตัว ทั้งนี้ อาการของผู้ป่วยจะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก คือ แบบคลุ้มคลั่ง อาจมีอาการกระวนกระวาย ระบบประสาทอัตโนมัติผิดปกติ ประสาทหลอน อาจมีชัก หายใจหอบ หมดสติและเสียชีวิตในที่สุด และกลุ่มที่ 2 คือ แบบอัมพาต เป็นอาการที่พบได้น้อย โดยมีอาการอัมพาตของแขน ขา พูดไม่ชัด น้ำลายมาก มีอาการกลืนน้ำ กลั้วลม พบได้ประมาณร้อยละ 50 หลังแสดงอาการจะอยู่ได้นานกว่าแบบคลุ้มคลั่งและจะเสียชีวิตในที่สุด

การป้องกัน

โรคพิษสุนัขบ้าสามารถป้องกันได้ด้วยวัคซีน โดยนำสัตว์เลี้ยงไปฉีดวัคซีนเมื่ออายุ 3 เดือนขึ้นไป และฉีดซ้ำทุกปี นอกจากนี้ฉีดวัคซีนแก่สัตว์แล้ว ควรลดความเสี่ยงจากการถูกสุนัขกัดหรือโดนทำร้าย กรณีหากถูกสุนัขบ้านหรือถูกสุนัขจรจัด แมว หรือสัตว์อื่นๆ กัดให้รีบล้างแผลด้วยสบู่และน้ำสะอาดหลายๆ ครั้ง ใส่ยาฆ่าเชื้อ เช่น เบตาดีน เพื่อช่วยลดอัตราการเกิดโรคได้ถึงร้อยละ 80-90 และรีบไปพบแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ให้เร็วที่สุดเพื่อฉีดวัคซีนป้องกันโรคจนครบตามที่แพทย์แนะนำ หากพบเห็นสัตว์ที่สงสัยว่าอาจเป็นโรคพิษสุนัขบ้าคือ มีอาการ หางตก เดินโซเซ น้ำลายย่อย ลิ้นห้อย ตาขวาง ให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ หรือผู้นำชุมชน และให้ช่วยกันจับโดยระมัดระวังอย่าให้ถูกกัด แล้วกักสัตว์ไว้ดูอาการ 10 วัน หากสัตว์ตายให้นำหัวสัตว์ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการต่อไป

มาตรการ

กระทรวงสาธารณสุข ได้เร่งสร้างพื้นที่ในชนบทและเขตเมืองทั่วประเทศให้ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า ตั้งเป้าครบ 100 เปอร์เซ็นต์ภายในปี พ.ศ. 2558 เพื่อกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปจากประเทศภายในปี พ.ศ.2563 ตามเป้าที่อนามัยโลกและองค์การควบคุมโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศกำหนด โดยร่วมมือกับกรมปศุสัตว์และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสุนัขตั้งแต่อายุ 3 เดือนขึ้นไปครอบคลุมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของสุนัขที่มีในหมู่บ้าน ขึ้นทะเบียนการเลี้ยงทุกหลังคาเรือนและทำหมัน เพื่อควบคุมจำนวนสุนัขโดยเฉพาะสุนัขจรจัด และให้เจ้าของนำสุนัขไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคทุกปี

นอกจากนี้ มีการกำหนดให้ วันที่ 28 กันยายน ของทุกปี เป็นวันป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าโลก (World Rabies Day) เพื่อรณรงค์ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า โดยมีภาคีเครือข่าย 6 หน่วยงาน ได้แก่ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรมควบคุมโรค กรมปศุสัตว์ สำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และสถานเสาวภา สภากาชาดไทย

คำแนะนำสำหรับประชาชน

นอกจากนี้ในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าข้างต้น มีข้อแนะนำดังนี้

1. เจ้าของสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข แมว ต้องนำสัตว์เลี้ยงไปฉีดวัคซีน ครั้งแรกเมื่อสัตว์เลี้ยงมีอายุ 2-4 เดือน แล้วฉีดซ้ำตามกำหนดนัดทุกปี
2. ไม่ปล่อยสัตว์เลี้ยงออกนอกบ้านตามลำพัง
3. ช่วยกันลดจำนวนสุนัขที่ไม่มีเจ้าของหรือสุนัขที่ไม่มีผู้รับผิดชอบ
4. ลดความเสี่ยงถูกสุนัขกัดหรือทำร้ายด้วย **คำแนะนำ 5 ย.** คือ **1. อย่าแหย่** ให้สุนัขโมโห โกรธ **2. อย่าเหยียบ** หาง หัว ตัว ขา หรือ ทำให้นัขหรือสัตว์ต่างๆ ตกใจ **3. อย่าแยก** สุนัขที่กำลังกัดกันด้วยมือเปล่า **4. อย่าหยิบ** ขามข้าว

หรือเคลื่อนย้ายอาหารขณะที่สุนัขกำลังกินอาหาร และ 5. **อย่ายุ่ง** หรือเข้าไปใกล้กับสุนัขหรือสัตว์ต่างๆ นอกบ้านที่ไม่มีเจ้าของ หรือไม่ทราบประวัติ

กรณีประชาชนที่ต้องการซื้อสัตว์เลี้ยง เช่น ลูกสุนัขหรือแมว ไปเลี้ยงขอแนะนำให้ปฏิบัติดังนี้

1. ให้ซื้อจากแหล่งซื้อขายที่มีความน่าเชื่อถือคือมีประวัติพ่อแม่ของสัตว์เลี้ยง มีประวัติการฉีดวัคซีนป้องกันโรค
2. หลังจากซื้อสัตว์เลี้ยง ไปแล้ว ให้รีบพาไปตรวจสุขภาพกับสัตวแพทย์และฉีดวัคซีนป้องกันโรคตามเกณฑ์อายุ เช่น วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าฉีดเมื่ออายุ 3 เดือนขึ้นไป
3. หากสัตว์เลี้ยงตายผิดปกติ ขอให้ส่งหัวสุนัขตรวจ ในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร ส่งที่สถานเสาวภา สภากาชาดไทย หรือที่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ในพื้นที่ต่างจังหวัด ส่งที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดและอำเภอ

กลุ่มสื่อสารสาธารณะและภาคีเครือข่าย สำนักโรคติดต่อทั่วไป

โทร 02-590-3183 โทรสาร 02-951-0918